

EUROOPA PARLAMENT

2009–2014

Kultuuri-ja hariduskomisjon

2010/2307(INI)

10.2.2011

RAPORTI PROJEKT

Noorte liikuvus – raamistik Euroopa haridus- ja koolitussüsteemide
parandamiseks
(2010/2307(INI))

Esitaja: kultuuri- ja hariduskomisjon

Raporti koostaja: Milan Zver

Arvamuse koostaja (*):
Jutta Steinruck, tööhõive ja sotsiaalkomisjon

(*) Kaasatud komisjon – kodukorra artikkel 50

SISUKORD

	lk
EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK	3
SELETUSKIRI	8

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK

noorte liikuvuse kohta – —raamistik Euroopa haridus- ja koolitussüsteemide parandamiseks (2010/2307(INI))

Euroopa Parlament;

- võttes arvesse komisjoni 15. septembri 2010. aasta teatist „Noorte liikuvus: Algatus noorte potentsiaali vallandamiseks eesmärgiga saavutada Euroopa Liidus arukas, jätkusuutlik ja kaasav majanduskasv” (KOM(2010)0477);
 - võttes arvesse komisjoni 3. märtsi 2010. aasta teatist „Euroopa 2020. aastal: Aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia” (KOM(2010)2020);
 - võttes arvesse komisjoni 18. mai 2010. aasta resolutsiooni „Uuendatud Euroopa strateegia – Investeerimine noortesse”¹,
 - võttes arvesse nõukogu 27. novembri 2009. aasta otsust kodanikuaktiivsust edendava vabatahtliku tegevuse Euroopa aasta kohta²,
 - võttes arvesse nõukogu 12. mai 2009. aasta järeldusi, mis käsitlevad üleeuroopalise hariduse ja koolituse alase koostöö strateegilist raamistikku (ET 2020)³,
 - võttes arvesse nõukogu 11. mai 2010. aasta järeldusi hariduse ja koolituse sotsiaalse mõõtme ja pädevuste kohta, mis toetavad elukestvat õpet ja algatust „Uute töökohtade jaoks uued oskused”⁴,
 - võttes arvesse nõukogu 17. juuni 2010. aasta järeldusi⁵ uue majanduskasvu ja tööhõive strateegia kohta, eelkõige selles osas, mis toetab haridustaseme parandamise peamisi eesmärke,
 - võttes arvesse Regioonide Komitee 28. jaanuari 2011. aasta arvamust “Noorte liikuvuse” kohta (CdR 292/2010) ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee XX märtsi 2011. aasta arvamust,
 - võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikleid 165 ja 166;
 - võttes arvesse kodukorra artiklit 48;
 - võttes arvesse kultuuri- ja hariduskomisjoni raportit ning tööhõive- ja sotsiaalkomisjoni arvamust (A7–0000/2011),
- A. arvestades, et vastavalt strateegiale EL 2020 on noorte teadmised ja oskused aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu eesmärkide saavutamisel esmatähtsad;

¹ Vastuvõetud tekstid, P7_TA(2010)0166.

² ELT L 17, 22.1.2010, lk 43.

³ ELT L 119, 28.5.2009, lk 2.

⁴ ELT L 135, 26.5.2010 lk 2 ja lk 8.

⁵ http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/council_conclusion_17_june_en.pdf

- B. arvestades, et noortel on võtmeroll viie peamise EL 2020 strateegia eesmärgi saavutamisel, milleks on tööhõive, teadus ja innovatsioon, kliima ja energia, haridus ning võitlus vaesuse vastu;
- C. arvestades, et algatus „Noorte liikuvus” tugevdab olemasolevat ELi noortestrategieid (KOM(2009) 0200), andes noortele teadmised ja oskused, et neil oleks võimalik tööturule pääseda;
- D. arvestades, et algatusega „Noorte liikuvus”, mis on strateegia EL 2020 lipulaev, soovitakse tugevdada Euroopa kõrghariduse atraktiivsust ja kõigi tasandite hariduse ja koolituse üldist kvaliteeti ning õppimise ja töötamise liikuvuse kvaliteeti, kasutades paremini olemasolevaid Euroopa programme;
- E. arvestades, et kuna majanduskriisi tõttu vähendavad liikmesriigid investeeringuid haridusse ja koolitusse, mõjutab see otseselt noorte tulevikuväljavaateid, samas tuleb soovitud majanduskasvu saavutamiseks tegelda Euroopas üha süvenevate demograafiliste probleemidega;
- F. arvestades, et viletsast haridusest tulenev majanduskahju on märksa suurem finantskriisi poolt põhjustatud kahjust;
- G. arvestades, et haridus on noorte loovuse ja innovaatilise potentsiaali väljaarendamise aluseks, kuna haridus kindlustab inimese intellektuaalseks ja sotsiaalseks arenguks vajalike vahenditega;
- H. arvestades mitmete uuringute tulemusi, mis näitavad, et liikuvus aitab kaasa Euroopa kodakondsuse tunnetamisele ja demokraatlikes protsessides osalemisele;
- I. arvestades, et Bologna protsessi eesmärkide elluviimise esimesel kümnendil puututi kokku terve hulga probleemidega, mis on seotud Euroopa kõrghariduse väljaarendamisega;
- J. arvestades, et õpingute varajaste poolelijätmistest hulga vähendamine on oluline nii noorte sotsiaalse tõrjutuse ja vaesuse riski ennetamisel kui ka nende tööturule pääsu parandamisel ja lihtsustamisel;
- K. arvestades, et majanduskriis näitas ilmekalt meie majanduse ja ühiskonna reformimise vajadust ning reformide aluseks oleva kvaliteetse kutsehariduse ja koolitussüsteemide hädavajalikkust Euroopa toimetulekuvalmiduse suurendamiseks tänaste ja homsete väljakutsete puhul;
- L. arvestades, kui palju võimalusi pakub vabatahtlik töö pädevuste omandamisel, aidates inimestel arendada sotsiaalset vastutustunnet, eriti Euroopa vabatahtliku tegevuse aasta 2011 raames;
- M. arvestades asjaolu, et noorte kaasamine otsustusprotsessi on nende peremehetunde kasvatamisel pöördelise tähtsusega, tagades nende aktiivse panuse noorsoostrategie edasiarendamisse;

Üldised märkused ja rahaline toetus

1. tervitab algatust „Noorte liikuvus” kui poliitilist algatust, mis toetab olemasolevaid haridus-, liikuvuse ja noorsooprogramme ning ergutab liikmesriike püüdma saavutada strateegia EL 2020 eesmäärke;
2. juhib tähelepanu sellele, et investeerimine haridusse on igasuguse säästva majanduskasvu ja arengu seisukohalt kahtlemata ülioluline ning et isegi majanduskriisi ajal ei tohiks noorte ja hariduse rahastamist käsitleda kui tänaseid kulusid, vaid kui investeringut Euroopa tulevikku;
3. tunnistab, et „Noorte liikuvuse” edu sõltub oluliselt algatuse peamiste meetmete rakendamisest liikmesriikides; palub seetõttu komisjonil selle rakendamise ajal jälgida ja analüüsida algatuse olulisi elemente, kuna see aitaks liikmesriike antud protsessis;
4. kutsub komisjoni üles esitama Euroopa Parlamendile korrapäraselt ülevaateid „Noorte liikuvuse” peamiste meetmete tõhususest;
5. kutsub komisjoni üles jätkuvalt investeerima noorte liikuvusse ja programmidesse, nagu elukestva õppe programmid (Erasmus, Leonardo da Vinci, Comenius, Grundtvig), Marie Curie, Erasmus Mundus ja „Aktiivsed noored”;
6. kutsub liikmesriike üles tagama mahukam investeerimine kõigil haridus- ja koolitussüsteemi tasanditel ja toetama Euroopa Liidu liikuvuse riikliku tasandi programme rahaliselt;

Noored ja liikuvus

7. soovib Euroopa institutsioonidel tugevdada struktureeritud dialoogi noorsoo-organisatsioonide ja muude sidusrühmadega, et arutada noorte prioriteete ja tegevusi;
8. nõustub seisukohaga, et meetmeid tuleb võtta varakult, et vähendada kooli varast poolelijätmist kuni 10%, nagu lepiti kokku strateegias EL 2020; tervitab komisjoni ettepanekut võtta vastu nõukogu soovitus suurendada liikmesriikide jõupingutusi koolist väljalangemise määra vähendamiseks;
9. palub pöörata erilist tähelepanu ja pakkuda tuge neile, kes on kõige suuremas ohus ning neile, kes soovivad saada „teist võimalust” haridustee kunagise poolelijätmise järel sellele naasmiseks;
10. kutsub komisjoni üles koguma riiklikul ja piirkondlikul tasandil andmeid liikuvuse tegelike takistuste kohta ning võtma meetmeid nende kõrvaldamiseks, et tagada kvaliteetne liikuvus, mis on kättesaadav kõigile;
11. juhib tähelepanu sellele, et oluline on võtta selliseid meetmeid, mis tagavad õpilaste liikuvuse, tõhusa sotsiaal- ja tervisekindlustussüsteemi olemasolu, samuti toetuste täieliku ülekantavuse õpilaste välismaal viibimise ajal;
12. tunnistab, et puuetega õpilased, samuti lapsed kasvatavad õpilased, peaksid liikuvuse toetuseks saama täiendavat abi;
13. rõhutab mitteformaalse hariduse, näiteks kultuuridevaheline õppimise tähtsust, kuna see

võimaldab arendada olulisi oskusi ja pädevusi;

14. tuletab liikmesriikidele meelde, et teise keele õppimisega tuleks alustada juba varakult (eelkoolieas); juhhib tähelepanu sellele, et võõrkeeleoskuseteta inimesed ei suuda liikuvust realiseerida;
15. tervitab algatuse „Noorte liikuvus” uusi põhitegevusi, näiteks liikuvuse ainulaadset ja kesksel veebilehte, noorte liikuvuse kaarti ja Euroopa oskuste passi, mis kõik tõstavad olemasolevate kasulike liikuvusvahendite tõhusust.

Euroopa kõrgharidus ja Bologna protsess

16. rõhutab kõigi Bologna protsessi sidusrühmade vahelise uue, konstruktiivse dialoogi alustamise tähtsust, võttes protsessi edasise täiustamise huvides arvesse seniseid positiivseid tulemusi ja kogetud ebaõnnestumisi;
17. usub kindlalt, et ülikoolidele on autonoomia vajalik, rõhutades samas ülikoolide vastutust ühiskonna ees;
18. juhhib tähelepanu vajadusele saavutada tasakaal ühelt poolt kõrgharidussüsteemi ja teiselt poolt majanduse ja ühiskonna üldiste vajaduste vahel tulevase oskusi ja töökohti arvestavate õppekavade kaudu;
19. kutsub riiklikke, piirkondlikke ja kohalikke asutusi üles toetama ja tugevdama ülikoolide ja ettevõtete vahelist koostööd;
20. julgustab ülikooli lähendama oma programme ja struktuure tööturu konkreetsetele vajadustele ning otsima era- ja avaliku sektori ettevõtete vahelise koostöö uusi meetodeid;
21. soovib komisjonil ülemaailmse ülikoolide edetabeli asemel kehtestada teabepõhise Euroopa ülikoolide programmisüsteemi, milles võiks muu hulgas iga programmi kohta korrapäraselt edastada ka avalikku teavet õppijate töövõimalustest;

Kutseharidus ja -koolitus

22. kutsub liikmesriike üles kaasajastama kutseharidust ja -koolitust ning suurendama selle atraktiivsust ja kvaliteeti, et reageerida muutuvale tööturule, kus 2020. aastaks vajatakse uusi, diplomi alusel kvalifitseeritavaid teadmisi ja oskusi, mida kõik liikmesriigid peaksid vastastikku tunnustama;
23. rõhutab kutsehariduse ja -koolituse alase liikuvuse toetamist, pakkudes kutseõppureile vastavat teavet ja tagades neile välismaal viibimise ajal nõustamise, juhendamise ja korraldama nende vastuvõtu;
24. rõhutab raskusi, mis ilmnevad, kui noor asub kõrgharidust omandama kutsehariduse pinnalt, ning rõhutab, et õppeasutused peavad selle ülemineku tegema omalt poolt kergemaks;

Üleminek koolist tööturule ja tööpraktika

25. rõhutab eriti asjaolu, et noorte sujuv sisenemine tööturule sõltub peamiselt kutseõppeasutuste ja ülikoolide ajakohastamisest, mis peavad tagama oma õppeprogrammide vastavuse tööturu vajadustele;
26. toetab ELi eesmärki anda 40%-le noortest kolmanda taseme haridus (st rakenduskõrgharidus või akadeemiline kõrgharidus);
27. rõhutab noortele mõeldud juhendmaterjalide tähtsust, millest on abi haridus- ja ametialaste valikute langetamisel alates algkoolist kuni hariduse ja koolituse kõrgemate tasanditeni, et noor võiks end paremini ette valmistada tõrgeteta üleminekuks aktiivsesse tööellu;
28. kutsub kolmanda taseme õppeasutusi nägema kõigis õppeprogrammides ette kvaliteetse praktika läbimist, et noored saaksid eelnevalt tutvuda oma tulevase töökeskkonna tegelike ja praktiliste nõudmistega.
29. rõhutab, et algatuse „Noorte liikuvus” lõppeesmärk ei ole mitte ainult Euroopa haridussüsteemide parandamine ja noorte tööhõive suurendamine, vaid ka sellise sotsiaalse keskkonna loomine, kus iga noor võib realiseerida oma potentsiaali ja püüdlusi;

o

o o

30. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule ja komisjonile.

SELETUSKIRI

„Noorte liikuvus“ on Euroopa Komisjoni strateegia EL 2020 üks seitsmest juhtalgatusest, eesmärgiga saavutada Euroopa Liidus arukas, jätkusuutlik ja kaasav majanduskasv. „Noorte liikuvus“ sisaldab 28 põhitegevust ja konkreetseid meetmeid, mis näevad ette hariduse ja koolituse tõhustamist liikuvuse kaudu ja hõlbustavad noorte üleminekut koolist tööturule. See on eriti oluline meie tänasel päeval, mil noored, kes, olemata ise probleemide vähimakski põhjustajaks, on üheks ülemaailmse finantskriisi tõttu enim kannatavaks sotsiaalseks rühmaks, vajavad tööturule sisenemiseks toetust, et kindlustada omaenese ja majanduse kui terviku tulevikku. Noored on homsed otsustajad ja meile kõigile läheb korda, kas nad suudavad täna välja arendada pädevusi, oskusi ja teadmisi, mis võimaldaksid neil järgnevatel aastatel jooksul aktiivselt osaleda Euroopa Liidu majanduskasvu edendamisel ja jätkusuutliku tuleviku kindlustamisel ning saavutada ELi majanduskasvu strateegias sätestatud eesmärgid.

Algatus näeb ette strateegia EL 2020 peaesmärkide saavutamist õpingute poolelijätmise vähendamise kaudu 15%-lt 10%-ni ja kolmanda taseme haridust omandavate inimeste osakaalu suurendamisega 31%-lt 40%-ni 2020. aastaks. Kooli poolelijätmine tähendab noorele inimesele riski jääda töötuks ja elada vaesuses. Sellega kaasnevad aga suured sotsiaalsed ja majanduslikud kulutused. Praegu on 14,4% 18–24aastastest ELis ilma keskhariidusest ja nad ei omanda ei haridust ega kutset. Lisame, et umbes 21% ELi noortest on töötud.

„Noorte liikuvus“ keskendub õppega seotud liikuvusele, samas on oluline tagada ka hariduse sobivus tööturu vajadustega, kindlustades noori vajalike oskuste ja teadmistega. 2020. aastaks vajatakse hinnanguliselt 35%-le kõigist töökohtadest kõrge kvalifikatsiooniga töötajaid (võrreldes tänase 29%-ga), see tähendab 15 miljonit uut töökohta. Algatusega „Noorte liikuvus“ püütakse suurendada noorte liikuvust, et kindlustada kõigile ELi noortele inimestele 2020. aastaks võimalused minna välismaale õppima. Liikuvus on oluline selleks, et õppida tundma teisi kultuure, kuid ka selleks, et iseennast paremini mõista. Kõrghariduse kraad on vähem kui ühel kolmandikul ELi elanikkonnast. Võrreldes seda üle 40%-ga Ameerika Ühendriikides ja üle 50%-ga Jaapanis, tuleb tõdeda, et Euroopas tuleb seda näitajat parandada, et saada üha edasiarenevas ülemaailmses majanduses senisest konkurentsivõimelisemaks.

Strateegia eesmärk on suurendada kõigi noorte, mitte üksnes kõrgharidust omandavate õppijate liikuvust. Tänapäeva muutuva tööturu vajaduste rahuldamiseks on kvaliteetne kutseharidus ja -koolitus väga olulisel kohal. EL keskendus sellele teemale 2002. aasta Kopenhaageni protsessis. „Noorte liikuvus“ parandab kutseharidussüsteemis õppivate noorte liikuvust, mis omakorda aitab töötust vähendada.

ELi liikmesriigid on juba näidanud oma koostöövalmidust aruka, säästva ja kaasava majanduskasvu saavutamiseks kokkulepitud strateegias EL 2020. Võetud kohustuse täitmise jätkamine on oluline selleks, et Euroopa noortele tagatud enesearendamise võimalused tulevikus ei kaoks ja et Euroopa Liidu heaolu kasv jätkuks ka edaspidi.

Käesolev aruanne keskendub peamiselt „Noorte liikuvuse“ hariduslikele aspektidele, mille eesmärk on vähendada koolist väljalangejate arvu, suurendada kolmanda taseme haridust

omavate inimeste arvu, suurendada kutsehariduse ja koolituse atraktiivsust ning mitteformaalse hariduse ja vabahariduse senisest laialdasemat tunnustamist. „Noorte liikuvus” on konkreetne noortele suunatud poliitilise strateegia, kuhu kuuluvad hetkel rakendatavad programmid ja mis sisaldab ka järgmiste aastate uusi põhitegevusi, täiendades olemasolevaid struktuure ja tuginedes praeguse strateegilise raamistiku edule.

Üldised märkused

Praegu ei ole „Noorte liikuvusele” lisaelarvet veel eraldatud. Selleks et uus strateegia ei jääks pelgalt kontseptsiooniks, on oluline, et see saaks **liikmesriikidelt** rahalist tuge, et seda rakendataks ka siseriiklikul tasemel ning et sellega arvestataks **ELi eelarves**. Liikmesriigid peaksid oma toetust käsitlema **pikaajalise investeeringuna** ja seda mitte ainult noorte haridusse, vaid ka oma riigi ja ELi kui terviku tulevase heaolu hüvanguks tehtava investeeringuna. Väga oluline on see, et „Noorte liikuvus” seotaks lahutamatu üldise majanduskasvu strateegiaga, kuna see võimaldab programmi toetuseks ligi meelitada küllaldaselt vahendeid ja siduda seda poliitikaga. Lisaks „Noorte liikuvuse” rahastamisele on oluline jätkata **olemasolevate programmide** nagu Erasmus, Leonardo da Vinci, Comenius, Grundtvig, Euroopa Noored ja Marie-Curie rahalist ja poliitilist toetamist. Neil programmidel on juba väga suur kogemustepagas ja seetõttu on nende edukas jätkamine hädavajalik.

Noori inimesi kui neid endid mõjutavate küsimuste peamist huvirühma ja eksperte tuleb kaasata kogu „Noorte liikuvuse” protsessi. Neil tuleb osaleda ka Euroopa Liiduga peetavas **struktureeritud dialoogis**, mis omakorda aitab nende kodanikuaktiivsust ergutada ja edendada. See hõlmab konsultatsioone, strateegia elluviimist ja sellega seotud programme, tegevuse tulemuslikkuse hindamist ja tulevikku suunatud parandusettepanekuid. Lisaks on kodanikuühiskond Euroopa Liidu noorsooküsimuste lahendamisel siiani võtmerollis ja on seda kindlasti ka edaspidi. EL ja liikmesriigid peaksid nende organisatsioonidega tegema tihedat koostööd, et oma teadmisi ja kogemusi kapitaliseerida ning vältida juba tehtud jõupingutuste tarbetut dubleerimist.

Liikuvus

Noorte liikuvuse edendamine kõnealuse algatuse raames on küll tervitatav, ent kõige olulisem on **ületada liikuvuse ette seatud praktilised takistused ja tõkked**, mida kirjeldatakse liikuvuse edendamist käsitlevas rohelises raamatus. See hõlmab raskusi viisade saamisel, erinevates keeltes väljaantavaid meditsiinilisi dokumente, probleeme stipendiumide kättesaadavusega (ülekandmisega) välismaale õppima minekul ning asjaolu, et suurte kuludega sihtkohta nagu Rootsi ja Taani siirduv õppija võib vajada täiendavat rahalist toetust. Edasiarendamist vajab **välismaal oldud aja ja teistest ELi riikidest saadud kvalifikatsiooni tunnustamise kord**. Lisaks sellele tuleb tunnistada, et **puuetega** inimeste liikuvuse ees on rohkem takistusi kui tervete inimeste puhul, seetõttu tuleb siin kõigi teistega samade võimaluste tagamiseks kehtestada täiendavaid mehhanisme. Lisaks sellele tuleks ka **pereelu elavatele** (nt lastega) õpilastele võimaldada täiendavat toetust, et nad võiksid realiseerida neid unikaalseid väljakutseid, mida pakub osasaamine haridusalase liikuvuse võimalustest.

Kuigi õpilaste liikuvus võib asjaosalistele mõjuda mitmeti positiivselt, on tähele pandud ka seda, et halvasti organiseerituna võib kogu protsess tegelikult osutuda kahjulikuks (nt uue kultuuri poolt põhjustatud negatiivne kogemus, üksindus ja koduigatsus jne): seetõttu on

esmatähtsal kohal **liikuvuse kõrge sisuline kvaliteet** - see tuleb asjaomastele noortele tagada. Lisame, et „Noorte liikuvus” keskendub peamiselt kolmanda taseme haridust omandavate noorte liikuvusele, kuid tuleks rõhutada ka **keskharidust omandavate õpilaste liikuvusest** saadavat lisandväärtust. Liikmesriikidele, noortele ja nende vanematele tuleks paremini tutvustada selliseid programme nagu Comenius. Ungari kavatseb oma eesistujaperioodil liikuvusele tähelepanu pöörata. Selle võimaluse kapitaliseerimiseks tuleks kõnealune teema seada aruteludes esiplaanile.

Mitteformaalne haridus ja noorte osalus

Kuigi noorte tööpuudus on hetkel kogu maailmas tõsiseks probleemiks, mille üle pead murda, tuleb siiski meeles pidada, et liikuvus on rohkem kui lihtsalt tööturule sisenemine. Liikuvus on samuti äärmiselt oluline **mitteformaalse hariduse** seisukohalt, mis omakorda aitab arendada noorte põhipädevusi ja oskusi. Kvaliteetne liikuvus edendab noorte **kultuuridevahelist õppimist, isiklikku arengut ja mitmekeelsust**. „Noorte liikuvus” peaks tagama olukorra, kus neile aspektidele pööratakse küllaldast tähelepanu ja võimaldatakse piisavat toetust. **Keeleõpe**, eriti varases eas, on edukat liikuvust, samuti ka teiste oluliste oskuste ja pädevuste edukat väljaarendamist väga oluliselt toetav tegur.

„Noorte liikuvus“ keskendub tööhõivele kui lõpptulemusele ja tõepoolest, tööhõive on üks probleemidest, millega haridus tegeleb, samuti kui **noorte osaluse ja kodanikuaktiivsusega**. Belgia eesistumise ajal väärtustati väga selgelt noorsootööd ja mitteformaalset haridust ning peame väga oluliseks, et „Noorte liikuvusega” toetataks jätkuvalt mõlemaid nimetatud aspekte. Lisaks suurendab noorte aktiivne osalus liikuvuse võimalusi ja **seotust demokraatlike protsessidega**: viimastel Euroopa Parlamendi valimistel oli hääletamas käinud noorte osakaal Erasmuse programmis osalenute seas kaks korda suurem kui programmis mitteosalenud noorte seas. Seetõttu peaksid olemasolevad programmid edaspidi keskenduma **kodanikuaktiivsusele ja võtmepädevuste arendamisele, mitteformaalsele haridusele ja Euroopa kodanikuühiskonna edendamisele**.

Kooli varajane poolelijätmine

„Noorte liikuvus” otsib võimalusi, et saavutada oma peaesmärgi: vähendada kooli pooleli jätvate noorte arvu 15%-lt 10%-ni. See samm on tervitatav, kuid samuti on oluline pakkuda võimalusi neile, kes on kooli varakult pooleli jätnud ja võiksid **oma elus hiljem haridusteele naasta**. Sotsiaalse liikuvuse võimalused peavad inimestele olema tagatud ka tulevikus.

Kõrgharidus ja Bologna protsess

Vaatamata mõnede Bologna protsessi väljatöötamise ja rakendamise käigus tehtud vigadele (millest on palju õpitud), on see noorte ja nende haridusvajaduse seisukohast lõppkokkuvõttes olnud positiivne ning selle elluviimist tuleb jätkata ka tulevikus. Viimasel ajal on tööturg märkimisväärselt muutunud ja seetõttu on oluline, et haridussüsteemid vastaksid turu vajadustele ja nõudmistele. Tuleb julgustada ja edendada **kõrgharidusasutuste ja ärimaailma vahelist tihedamat kvaliteetset koostööd**, et noortele antav haridus annaks neile selliseid teadmisi, oskusi, pädevust ja kogemusi, mida neilt töökoha pakkumisel oodatakse. Lisaks tugineb kõrgharidus praegu veel liialt vaid teoreetilistele teadmistele; mis on iseenesest hariduse aluseks, kuid noortel on eluliselt vajalik saada **rohkem praktilisi**

teadmisi ja kogemusi, mida annab kvaliteetne kohustuslik praktika (millel peaks olema kindel õiguslik seisund ja mis peaks olema tasustatud, et tagada mis tahes sotsiaalmajandusliku taustaga noorte kaasamist ning mis ei tohiks endast kujutada lihtsalt kellegi alalise töökoha asendusaega). Lisaks tuleks senisest enam soodustada ja toetada **ettevõtlusõpet kõrghariduses**.

Kutseharidus ja koolitus

Tööturu vajadused ei ole olulised mitte ainult ülikoolidiplomiga noortele, vaid väga oluline on siinjuures ka asjaolu, et koolist tööellu eduka ülemineku puhul tunnustatakse kõrgelt ka kutsehariduse ja -koolituse rolli ja et **liikuvust edendataks kõigi noorte inimeste huvides**. Kutseharidusele ja -koolitusele ei pöörata sageli piisavalt tähelepanu. Midagi tuleb ära teha seda tüüpi hariduse **prestiiži ja tunnustatuse suurendamiseks**, et meelitada sinna rohkem noori. Lisaks tuleb tagada piisav hulk tugistruktuure noorte kutseõppurite välismaal õppimise toetuseks ning jätkata **Leonardo da Vinci** programmiga, suurendades selle nähtavust ja selles osalejate hulka.

Inimeste osalemine ühiskonnaelus ja nende haridustase on omavahel tihedalt seotud. **Poliitilise osaluse ja kodanikuaktiivsuse** näitajate võrdluses domineerivad ülikoolide üliõpilased teiste noortega võrreldes liigagi tihti. Seega aitab kutsehariduse edendamine ning selle laiem tunnustamine saavutada laiema tausta ja elukogemusega, suurema hulga erinevate noorte inimeste usaldust ja suurendab nende pädevust, et nad võiksid saada aktiivseiks kodanikeks, kes on huvitatud oma elu mõjutavate poliitiliste küsimuste lahendamisest.

Järeldused

Lõppkokkuvõttes võib öelda, et kõige olulisemaks haridusalase liikuvuse teguriks on selle kõrge kvaliteedi tagamine, kusjuures liikuvus tuleb teha kättesaadavaks kõigile noortele. Seetõttu peaks EL julgustama suuremat hulka liikmesriike ühinema komisjoni poolt välja töötatud liikuvust käsitleva Euroopa kvaliteedihartaga.